UNIVERZITA MATEJ BELA V BANSKEJ BYSTRICI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Autoreferát dizertačnej práce

SLOVENSKÉ NÁRODNOSTNÉ ŠKOLSTVO VO VOJVODINE V MEDZIVOJNOVOM OBDOBÍ

na získanie akademického titulu philosophiae doctor (PhD.)

v študijnom programe: Slovenské dejiny (xDrSDd)

v študijnom odbore: 7115, 15. historické vedy

Banská Bystrica 2023 **Mgr. JAN HRĆAN**

Dizertačná práca bola vypracovaná v dennej forme doktorandského štúdia na katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Doktorand: **Mgr. Jan Hrćan**
Katedra histórie
Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica
jan.hrcan@umb.sk

Školiteľ: **prof. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD.**
Katedra histórie
Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica
miroslav.kmet@umb.sk

Licencia CC

Tento autoreferát je šírený pod licenciou Creative Commons [attribution, non-commercial, no derivatives] 4.0 International Licence [BY-NC-ND (uviesť autora, nepoužívať dielo komerčne a nezasahovať do diela/nemeniť dielo)].

V modernej dobe sa vzdelávanie stalo nenahraditeľným nástrojom modernizácie a vytvárania pocitu spolupatričnosti ku komunite – či už národnej alebo štátnej. Najmä pre národnostné menšiny bolo často rozhodujúce pri zachovaní národnej identity. Vzdelávanie a školstvo je najcharakteristickejším kultúrno-osvetovým činiteľom jedného národa. Predstavuje komplexné prepojenie medzi štátom, spoločnosťou, národnostnou príslušnosťou a vládnucou ideológiou. Úroveň a organizácia školstva predstavujú mieru duchovnej vyspelosti a životaschopnosti jedného národa. Vzdelávacia politika zahŕňa plánovanie princípov, opatrení a činností týkajúcich sa vzdelávacieho systému a následné stanovenie a zabezpečenie cieľov, štruktúr, nástrojov, materiálnych zdrojov a metód na dosiahnutie plánovaného, a preto je veľmi dôležitá z rozličných hľadísk. Z pohľadu jednotlivca najdôležitejšími funkciami vzdelávania a výchovy sú zdokonaľovanie vedomostí a rozvoj osobných schopností prispôsobiť sa sociálnej realite. Z hľadiska spoločnosti výchova a vzdelávanie majú za cieľ akumuláciu, prenos a rozvoj vedomostí a hodnotového systému a taktiež je aj významným faktorom historickej kontinuity alebo zmeny jedného národa. Na základe úlohy inštitucionálneho vzdelávania a výchovy v budovaní identity, prijímaní zvykov v správaní a vzájomnej komunikácie jednotlivcov, budovaní a zachovaní určitého hodnotového systému, vzdelávacia politika sa považuje za priamu reflexiu smeru rozvoja určitej spoločnosti, národa alebo štátu.

Teritórium Vojvodiny, ako priestor nášho výskumu, je zvlášť zaujímavé, pretože na malom priestore žilo a ďalej žije rôznorodé multikultúrne obyvateľstvo, ktoré prešlo vlastným historickým vývojom a je jedinečné v celej Európe. Medzi dvomi svetovými vojnami náboženské a národnostné zloženie

obyvateľstva Vojvodiny bolo rôznorodejšie než hocikde inde v Európe (Nemci, Maďari, Srbi, Chorváti, Rumuni, Slováci, Rusíni, Slovinci, Rusi, Česi, Bulhari, Ukrajinci a iní). Najviac bolo členov rímskokatolíckej cirkvi, potom pravoslávnej, evanjelickej, grékokatolíckej a v menšom počte i členov židovskej a moslimskej konfesie. Minority, ktoré dnes nájdeme vo Vojvodine, začali migrovať a kolonizovať hlavne polopusté či nezaľudnené oblasti južného Uhorska v procese etnickej migrácie európskeho obyvateľstva ešte na začiatku 18. storočia z dôvodu sociálno-ekonomických podmienok danej doby, čo bolo umožnené vyhnaním Osmanov z Uhorska. Následne sa v habsburskej monarchii začal postupne regulovať hospodársky, spoločenský a kultúrny život, školstvo sa stalo stredobodom kultúrnej politiky a začal dlhodobý proces budovania systému školstva riadeného štátom. Po roku 1918, už v novom štáte – Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov (ďalej zaužívaná skratka SHS) – do Vojvodiny patrili historické oblasti Báčka, Baranja, Banát a Sriem. V juhoslovanskom štáte bola Vojvodina často charakterizovaná ako oblasť, kde kultúrne a vzdelávacie povedomie bolo na omnoho vyššej úrovni v porovnaní s inými oblasťami. Z vyššie uvedeného dôvodu som si vybral práve túto tému, pretože považujem za veľmi empirické v rámci výskumu – pozorovať vývin slovenského menšinového školstva v takejto multikultúrnej, viac etnickej a viac náboženskej sociálnej štruktúre, ktorá sa v danom období našla v úplne novom štátnom útvare – najprv v Kráľovstve SHS a následne v Kráľovstve Juhoslávii. Na teritóriu Vojvodiny najmä naprieč heterogénnou nacionálnou štruktúrou obyvateľstva, bohatého osvetového dedičstva a rozvitého a zaužívaného uhorského školského systému, bol rozvoj školstva po roku 1918 veľmi zložitý.

Vojvodina sa z geografického hľadiska nachádza v južnej časti Panónskej nížiny, bez jasných geografických hraníc. Z historicko-politického hľadiska za hranice Vojvodiny sa považujú rieky Dunaj a Sáva ako svojrázna hranica od Balkánskeho polostrova. Územie dnešnej Vojvodiny v minulosti nikdy nemalo osobitný administratívno-politický význam. Priestor Vojvodiny sa vždy nachádzal na periférii štátnych záujmov habsburskej monarchie až po koniec 17. storočia, keď nastali dôležité zmeny. V tomto období prišlo aj k zmenám etnickej štruktúry obyvateľstva. Až do roku 1918 priestor Vojvodiny bol súčasťou monarchie a mal veľký význam pre ochranu krajiny – najmä ako pohraničné pásmo.

Jedno z elementárnych práv, na základe ktorého si minority v určitom štáte môžu zachovať svoju kultúrnu identitu a realizovať vlastné politické práva, predstavovalo právo na používanie jazyka. Preto jednou z najdôležitejších otázok postavenia národnostných menšín v Juhoslávii po prvej svetovej vojne, podobne ako v období ich migrácie, bolo právo, ktoré sa týkalo používania ich materinského jazyka v školách. Národno-kultúrny vývoj a prežitie určitej komunity v značnej miere závisí od práv na vlastný materinský jazyk, čo implikovalo aj prežitie značného počtu minorít vo Vojvodine, respektíve v Kráľovstve SHS/Juhoslávii.

Pracovná hypotéza a cieľ

V juhoslovanskej historiografii sa školskej problematike dlho nevenovala dostatočná pozornosť. Výskum vzdelávacej politiky a školského systému sa najčastejšie zameriaval na úlohu škôl v národnej emancipácii určitých etnických spoločenstiev a na históriu ojedinelých školských inštitúcií, najmä gymnázií a učiteľských škôl. Čo sa týka

slovenského minoritného školstva je iba čiastočne preskúmané a väčšina prác je venovaná lokálnej histórii určitej národnostnej menšiny, histórii osady/obce či mesta, alebo histórii školy v danej obci. Obmedzuje sa len na základné informácie, zväčša čisto kronikárskeho charakteru o školách v danom období.

Hlavným cieľom práce je analyzovať slovenské menšinové školstvo v medzivojnovom období (resp. v období rokov 1918 – 1941) a interpretovať školskú politiku juhoslovanského štátu voči slovenskej minorite, ako aj úsilie predstaviteľov slovenskej komunity v záujme budovania a rozvíjania školskej edukácie slovenských detí a mládeže v materinskom jazyku a čiastočná komparácia rezortu slovenského školstva s majoritným školstvom a školstvom ostatných minorít vo Vojvodine. Vo výskume sa sústredím na preskúmanie a vysvetlenie problematiky slovenského menšinového školstva vo Vojvodine, ktoré do roku 1914 išlo jedným smerom a bolo utláčané maďarizáciou, potom stagnovalo počas Veľkej vojny, a napokon keď sa po vojne pestrá a rôznorodá oblasť našla v úplne novom, vtedy iba zrodenom štáte. Zámerom skúmania slovenskej vzdelávacej politiky vo Vojvodine je vytvoriť základňu pre vytvorenie úplnejšieho historického obrazu o zvláštnostiach zložitých vzájomných vzťahov medzi štátom, straníckou politikou, spoločnosťou a školstvom vo veľmi špecifickej časti juhoslovanského kráľovstva, z perspektív „provincie“ a minorít. Potrebné je poukázať na politickú, spoločenskú a sociálnu situáciu v novom, do roku 1920 neuznanom štáte, jeho vplyv na vzdelávanie, poukázať na pokus štátu vyriešiť problémy v školskej politike v malom a zároveň multikultúrnom prostredí v čase, keď sa celý svet zotavoval po vojnových následkoch svetových rozmerov. Čiastkové ciele

sumarizujem nasledovne: zistiť a opísať či sa štát správal voči Slovákom tak ako k iným národnostiam, či mali rovnaké práva a podmienky na vzdelávanie; vysvetliť ako sa vyvíjalo slovenské školstvo po zavedení diktatúry a vytvorení Juhoslávie (1929) až po rok 1941, čiže do vstupu Juhoslávie do druhej svetovej vojny.

Doterajšie spracovanie problematiky

Kauzálno-následné väzby medzi vzdelávacou politikou a rôznymi sociálnymi procesmi (procesy národnej integrácie, demokratizácie, modernizácie atď.) sú mimoriadne zaujímavým predmetom štúdia. Predtým v srbskej a juhoslovanskej historiografii sa týmto problémom dlho nevenovala dostatočná pozornosť. Historici sa viac zaoberali výskumom práv na vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín v materinskom jazyku vo viacnárodnostnom prostredí (Branislav Gligorijević, Gligor Popi, Šandor Mesaroš, Josip Mirnić, Zoran Janjetović a iní.). Výskum vzdelávacej politiky a školského systému sa najčastejšie zameriaval na úlohu škôl v národnej emancipácii určitých etnických spoločenstiev a na históriu ojedinelých školských inštitúcií, najmä gymnázií a učiteľských škôl. Len malý počet vedeckých článkov v historických a pedagogických časopisoch je venovaných analýze faktorov vzdelávacej politiky v medzivojnovej Juhoslávii alebo špecifikám jej implementácie vo Vojvodine koncom devätnásteho a začiatkom dvadsiateho storočia (Svetozar Dundjerski, Ljubica Acigan a iní). Predškolským vzdelávaním medzi dvomi vojnami vo Vojvodine sa zaoberala Milena Vučetić a pokus vysvetliť rozvoj školstva vo Vojvodine vo svojej dizertačnej práci realizoval Vladimir Radašin (*Školska uprava u Banatu, Bačkoj i Baranji od 1918. do 1929.*

godine). Výsledky výskumu týchto dvoch autorov však naznačili najvýznamnejšie črty vzdelávacej politiky v oblastiach, ktoré boli od roku 1929 integrované do Dunajskej bánoviny. Každopádne treba spomenúť monografiu Radoslava Čurića (*Prosvetna i kulturna aktivnost tokom narodnooslobodilačkog rata u Vojvodini*). Autor skúmal likvidáciu dovtedajšieho školského systému, organizáciu školskej dochádzky v podmienkach počas okupácie, ako aj zavedenie nového systému výchovy a vzdelávania vo Vojvodine po druhej svetovej vojne. Biljana Šimunović-Bešlin a jej dielo *Prosvetna politika u Dunavskoj Banovini 1929-1941* detailne spracúva vzdelávaciu politiku v danom období. O vzdelávaní v Juhoslávii písala aj britská autorka Ruth Triuthon.

Na konci 20. storočia historik Ljubodrag Dimić vykonal mimoriadne dôkladný, komplexný a vyčerpávajúci výskum kultúrnej politiky Juhoslovanského kráľovstva a výsledky publikoval v trojzväzkovej monografii. Tieto výskumy okrem iného preukázali, že v dôsledku centralizácie moci v oblasti kultúry a školstva periodizácia kultúrnych dejín je do značnej miery zhodná so zavedenou periodizáciou politických dejín juhoslovanského štátu medzi dvoma svetovými vojnami. Tak je napríklad obdobie, keď sa hľadala kultúrna koncepcia štátu, totožné s obdobím parlamentarizmu v Kráľovstve SHS (1918 – 1929). Obdobie intenzívnej legislatívnej činnosti v oblasti školstva, ktoré oživilo ideológiu juhoslovanského nacionalizmu, je identické s trvaním „šiestojanuárového režimu“ kráľa Alexandra I. Karadjordjevića (1929 – 1934). Za vlády Milana Stojadinovića (1935 – 1939) sa od štátneho modelu kultúrnej politiky, zavedeného počas diktatúry, postupne odstúpilo, čo viedlo k posilneniu

národnostných kultúr. Posledná fáza kultúrnych dejín juhoslovanského štátu sa niesla v znamení definitívneho rozpadu štátnej kultúrnej politiky (1939 – 1941). Predovšetkým vďaka výsledkom výskumu Ljubodraga Dimića sa pozornosť vedcov mohla sústrediť na vzdelávacie dedičstvo a všeobecné črty realizácie štátnej vzdelávacej politiky, na sociálnu úlohu a význam vzdelávania vo výrazne viacnárodnostnej agrárnej spoločnosti.

Archívny materiál ohľadom vzdelávacej politiky vo Vojvodine je mimoriadne rozsiahly. V snahe vyhnúť sa chronologickému prístupu a hromadeniu sekundárnych údajov (dát druhej triedy) pri prezentácii výsledkov výskumu podmienili selektivitu ich výberu. Archívny materiál vytvorený Ministerstvom školstva Juhoslovanského kráľovstva je uložený v Archíve Juhoslávie, Archíve Srbska, Archíve SANU, Pedagogickom múzeu v Belehrade. Materiál v týchto archívoch, ktorý sa týka všeobecnej vzdelávacej politiky, bol do značnej miery dôkladne vedecky preskúmaný a v značnej miere publikovaný. Kvôli tomu osobitnú pozornosť venujem materiálom, ktoré sa nachádzajú v Archíve Vojvodiny, a to najmä materiálom vytvoreným Kráľovskou bánskou správou Dunajskej bánoviny (fondy kabinetu bána a oddelenia povereného realizáciou vzdelávacej politiky, Fondu zväzu juhoslovanských učiteľov – sekcia pre Dunajskú bánovinu atď.). Oddelenie rukopisov v Knižnici Matice srbskej obsahuje správy o rozpočte, výročné správy o práci škôl atď.

Hodnotná a zaujímavá dokumentácia o školskej politike a možnostiach vzdelávania vo Vojvodine je zhromaždená v súkromnej zbierke významného historika a profesora na univerzite v Novom Sade Nikolu L. Gaćešu. Materiály z jeho zbierky spracovala Biljana Šimunović-Bešlin

v spomenutej monografii. Uvedená zbierka obsahuje rozsiahle a vyčerpávajúce správy náčelníkov okresov, školských dozorov a riaditeľov škôl o možnostiach vzdelávania na území Vojvodiny v období rokov 1914 až 1938. Správy boli zostavené na základe príkazu Kráľovskej bánskej správy a zaslané vtedajšiemu úradujúcemu vedúcemu oddelenia školstva Dunajskej bánoviny Pavlovi M. Jeftićovi, bánovi Svetislavovi Rajićovi a ministrovi školstva Dimitrijovi Magaraševićovi. (Dokumenty s názvom: *Podaci o prosvetnim prilikama u Dunavkoj banovini od 1914. do 1938. Godine / Kraljevska banska uprava Dunavske banovine, Prosvetno odeljenje, Pov. IV br. 1035/1937 od 27. decembra 1937. godine*).

Predložená práca bude spočívať predovšetkým na výskume archívnych dokumentov, čiže pôjde o štúdium primárnych prameňov: správ o rozpočte, výročných správ o školskej práci, zákonov, vyhlášok a usmernení, plánov práce, pedagogickej dokumentácie, kroník atď. Východiskom práce bude taktiež kritické zhodnotenie informácií z odbornej literatúry a dobovej tlače. Dr. Dušan Popov poukázal na mimoriadny význam tlače ako historického zdroja pre štúdium sociálnych, politických, ekonomických a kultúrnych aspektov dejín Vojvodiny v období medzi dvoma svetovými vojnami ešte na začiatku 80. rokov minulého storočia. Jeho kniha *Srpska štampa u Vojvodini 1918-1941* predstavuje svojrázne politické dejiny Vojvodiny v medzivojnovom období. Hodnotu tlače ako historického prameňa potvrdil aj výskum Branka Bešlina o nemeckej tlači vo Vojvodine medzi dvoma svetovými vojnami. Všetky správy vedúceho oddelenia školstva Dunajskej bánoviny boli zverejnené (často v integrálnej verzii) a komentované v dennej alebo periodickej tlači (*Dan, Kulturno-prosvetni pregled*). Vyhlášky o realizácii rozpočtu a podrobné

kontroly rozpočtových príjmov a výdavkov v bánovine, schválené ministerstvom financií, boli vytlačené ako samostatné vydania.

Čo sa týka historiografie dolnozemských Slovákov, musím konštatovať, že nikdy nepredstavovala oblasť záujmu pre výraznejšiu časť slovenskej historiografie. Slovákom z územia dnešnej Vojvodiny sa v minulosti nevenovala dostatočná pozornosť. Vedci sa hlavne sústredili na skúmanie Vojvodiny ako jednotného celku a sústredili sa na srbské národné dejiny. Životu Slovákov z Juhoslávie sa venovali predovšetkým autori z ich prostredia. Takmer každá slovenská obec vo Vojvodine má spracovanú nejakú publikáciu, resp. monografiu, kde sú okrem historickej časti zastúpené geografické podmienky, sociálna štruktúra, hospodárstvo, školstvo, kultúra atď. Medzi prvými sa tejto problematike venovali Karol Lilge, Ján Ormis a Andrej Mráz. Historiografiou sa ako prvý zaoberal Jozef Maliak, ktorý napísal množstvo prác. Publikoval ich vo vlastnom časopise *Domácnosť a škola,* potom v časopise *Náš život,* väčšina jeho prác je zachovaná v rukopise v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice (LA SNK) v Martine. Životom a kultúrou vojvodinských Slovákov sa zaoberali aj ďalší autori: Rudolf Bednárik, Ján Kmeť, Ján Botík, Jaroslav Čukan atď. Jazykovedné práce napísali Daniel Dudok, Miroslav Dudok, Mária Myjavcová a Michal Týr, histórii sa profesionálne venoval Samuel Čelovský. Dejinami vojvodinských Slovákov v medzivojnovom období sa zaoberala Gabriela Gubová-Červená v monografii *Slováci v Kráľovstve Srbov Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929*. Z radov dolnozemských Slovákov nesmieme zabudnúť na historika Jána Siráckeho, ktorý sa predovšetkým venoval výskumu sťahovania Slovákov na Dolnú zem a prisťahovalectvu do

jednotlivých osád. Okrem ucelených monografií jeho príspevky a štúdie nájdeme v monografiách slovenských osád a v časopisoch vydávaných v Juhoslávii. V súčasnosti sa históriou dolnozemských Slovákov zaoberá Miroslav Kmeť, ktorý sa ako jeden z mála na Slovensku systematicky venuje histórii Slovákov žijúcich v zahraničí. Zaoberá sa prevažne národnými dejinami v 19. a 20. storočí, problematikou zahraničných Slovákov, hlavne dolnozemských, žijúcich na území dnešného Maďarska, Rumunska, Srbska a Chorvátska. Sledované témy však spomína len okrajovo. Viacerým aspektom dejín dolnozemských Slovákov je venovaný cyklus medzinárodných vedeckých konferencií organizovaných každoročne v Nadlaku. Viaceré z nich obsahujú aj informácie týkajúce sa sledovanej témy a obdobia. Čo sa týka prác vo veci školskej problematiky, neexistuje ani jedna monografia, ktorá sa zaoberá práve touto témou. Práce o školstve všeobecne nájdeme v časopise *Náš život* a *Národná jednota*. Karol Lilge pozýval učiteľov a kultúrno-osvetových pracovníkov, aby spoločne napísali ucelenú monografiu o školstve vojvodinských Slovákov, avšak jeho výzvy zostali márne.

Medzivojnové obdobie v dejinách vojvodinských Slovákov bolo prelomovým bodom, pretože sa vymanili spod maďarskej nadvlády a postupne formovali vlastný národnopolitický a kultúrno-osvetový život. Avšak výskum tohto obdobia z hľadiska histórie je sťažený, keďže neexistuje ústredný archív vojvodinských Slovákov. Výrazným faktorom je, že najhoršie fungujúce sú archívy v Srbsku. Faktom je aj to, že sa archívny materiál ústredných slovenských inštitúcií nezachoval. Týmto faktorom zodpovedá aj pomer použitého archívneho materiálu. Archívny materiál sa do polovice 20. storočia nachádzal v Miestnom spoločenstve v Báčskom

Petrovci, následne pri upratovaní miestností bol odvezený na recyklovanie (úradné záznamy o osude archívu však neexistujú). Z medzivojnového obdobia sa sčasti zachoval archív Matice slovenskej v Juhoslávii, ktorý je nespracovaný a v zlom stave. Archívny materiál nájdeme aj v Ústrednom archíve SEAVCS v Starej Pazove.

V archíve mesta Nový Sad sa nachádza pozostalosť rodiny Mičátkovcov. Aj napriek tomu, že bol Ľudovít Mičátek významnou osobnosťou medzivojnového obdobia, v rodinnej pozostalosti sa archívne materiály z medzivojnového obdobia nezachovali.

Čiastočne sa z tohto obdobia zachovala pozostalosť Igora Branislava Štefánika. Pôsobil v Palanke a po jeho odchode do Nadlaku previezol aj vlastný archív. Po návrate do Nového Sadu archív zostal v Nadlaku a o jeho osude vieme málo. Zostali zachované listy, ktoré písal Matici slovenskej v Turčianskom Sv. Martine, kde prosil o finančnú pomoc na presun knižnice a archívu do Nového Sadu. Archívny materiál po jeho návrate bol uložený v Ústrednom archíve SEAVCS v Starej Pazove, kde ho pri upratovaní vyradili. Vďaka pivnickému kňazovi Gustávovi V. Babylonovi jeho pozostalosť skončila v súkromnom archíve.

Významný zdrojom pre výskum medzivojnového obdobia je aj zatiaľ nespracovaná pozostalosť Dr. Janka Bulíka, advokáta a prvého predsedu Matice slovenskej v Juhoslávii (MSJ), ktorá sa nachádza vo vlastníctve jeho potomkov. Dostupné sú ojedinelé listy, resp. korešpondencia a iný materiál zachovaný v rodinnom archíve, ktorý sa týka rôznych tém.

Preto sa za veľmi dôležitý historický prameň považujú jednotlivé periodiká (noviny, časopisy) z medzivojnového obdobia, resp. výskum mnohých aspektov života

dolnozemských Slovákov je možný výlučne vďaka týmto periodikám. Pred rokom 1918 vychádzali noviny *Dolnozemský Slovák* (1902 – 1914) v Novom Sade a následne v Novom Sade a Petrovci (1918 – 1920). Tento týždenník vystriedala *Národná jednota*, ktorá vychádzala v Petrovci (1920 – 1941). V týchto periodikách boli zverejňované správy a vlastné príspevky z jednotlivých slovenských osád. Nájdeme tu veľký počet informácií, lebo redaktori boli priamo zapojení do politickej a kultúrno-osvetovej činnosti vo Vojvodine. Iba vďaka týmto týždenníkom a z dôvodu absencie archívnych zdrojov z tohto obdobia je možný výskum vojvodinských Slovákov v medzivojnovom období.

Sumarizujem, že ani jedno vedecké dielo sa dostatočne nevenovalo menšinovému školstvu Slovákov alebo porovnávaniu minoritného školstva vo Vojvodine. Čo sa týka Slovákov, dejiny školstva a pedagogiky Slovákov v Srbsku sú nepreskúmané a okrem toho sa vôbec, alebo iba čiastočne zachovali lokálne a regionálne archívne materiály k skúmanej problematike. Dôležitým zdrojom sú pramene školských a cirkevných archívov v slovenských lokalitách. Výsledná práca je limitovaná existenciou archívneho materiálu k jednotlivým témam.

V rámci práce všetky dokumenty sú citované celé a vzhľadom na ich rozsiahlosť, uvádzam ich v prílohe. Citované texty z dobovej slovenčiny som neprepisoval do súčasnej spisovnej slovenčiny. Preklady zo srbčiny som vypracoval sám. Srbské mená som ponechal v pôvodnom znení a do slovenčiny som prekladal iba tie, ktoré majú slovenský ekvivalent.

Metodológia a metódy

Výskum koncipujem z prevažnej časti na základe dostupného archívneho výskumu. Ide o kľúčový rozmer, pretože nami stanovená téma je dosiaľ spracovaná len čiastočne, v minimálnej miere inými autormi, čo predpokladá potenciál a prínos výskumu. Základom obsahu dizertačnej práce sú výstupy kvalitatívneho a kvantitatívneho archívneho výskumu viacerých druhov prameňov, ktorý je doplnený vlastnou interpretáciou a poznatkami z odbornej a tematickej literatúry. Budem samozrejme kombinovať pramenné aj mimopramenné poznatky. Pri tejto práci vo väčšej miere a pre veľký počet a rôznorodosť prameňov je primárne dôležitá a potrebná dôsledná kritika prameňov. Najmä pri pohľade na spôsoby zhromažďovania a spracovania údajov o vzdelávacej politike vo Vojvodine a následne v Dunajskej bánovine je potrebné postupovať opatrne pri hodnotení dôveryhodnosti správ zhromaždených Ministerstvom školstva Kráľovstva Juhoslávie a Ministerstvom školstva Kráľovskej bánskej správy v Dunajskej bánovine. Iba malý počet okresných náčelníkov, školských dozorných úradníkov (dozorcov), inšpektorov alebo riaditeľov škôl bol ochotný uznať svoje vlastné nedostatočné vedomosti a improvizáciu pri zostavovaní správ ohľadom školských otázok. Ljubodrag Dimić zistil, že správy o vzdelávacej politike v Kráľovstve Juhoslávia často pripravovali neprofesionálne osoby a úradníci vystavení politickému tlaku. Všeobecný obraz o úradníkoch vo vzdelávacích inštitúciách v Kráľovstve Juhoslávia naznačuje byrokraciu, ktorej hlavnými znakmi boli *„pomalosť, nedbanlivosť, nedostatočné vedomosti, slabá znalosť problematiky, arogancia, nezáujem o prácu, prokrastinácia, straníckosť (zaujatosť politickej strany), korupcia, slabé*

jazykové znalosti, kultúrny analfabetizmus, nedostatočné vzdelanie, nedostatok minimálneho vzdelania atď.“

V práci aplikujem hlavne metódy historického výskumu, ktoré sa môžu zaradiť do tradičných historických metód. Je to v prvom rade priama metóda (pri abstrahovaní faktov z pramenných materiálov), ktorá spočíva v získavaní historických faktov bezprostredným skúmaním prameňa, v ktorom sú tieto informácie priamo obsiahnuté, a nepriama metóda (pri absencii priamych informácií o jednotlivých skúmaných témach, resp. pri zovšeobecňovaní vybraných javov). Ďalej budem využívať kvantitatívnu, resp. štatistickú metódu (pri spracovávaní množstva údajov). Aplikácia štatistickej metódy je možná jedine v prípade, keď existuje dostatočné množstvo správ s rovnorodými údajmi. V mojom prípade ide o novšiu históriu a preto štatistickú metódu môžem využiť pri vysvetľovaní národnostnej štruktúry vo Vojvodine v medzivojnovom období, štatistický výskum je vypracovaný v synchrónnej rovine, resp. na širšom geografickom priestore Vojvodiny v medzivojnovom období. Geografickú metódu (pri zohľadnení priestorového hľadiska skúmaných fenoménov a procesov) môžem využiť spolu s metódou štatistickou pri vysvetľovaní problematiky obyvateľstva Vojvodiny, ich rozmiestnenia a vypracovania štatistiky slovenského školstva v určitom období. Komparatívnu metódu (pri porovnávaní a hľadaní odlišností) používam v celej práci na miestach, kde to považujem za dôležité. V komparácii nebudem postupovať po jednotlivých minoritných školstvách, ale po analyzovaných problémoch témy.

Štruktúra práce

Na základe doterajšieho výskumu som vyšpecifikoval niekoľko otázok, ktoré vyplývajú z dosiahnutej úrovne poznatkov k danej téme. Z hľadiska logickej štruktúry som vyčlenil tri hlavné kapitoly. Vzhľadom na relatívne veľké množstvo prelínajúcich sa čiastkových tém rozhodol som sa kapitoly práce rozdeliť chronologicky. Podkapitoly v prvých kapitolách člením tematicky, v druhej časti práce však kvôli množstvu prelínajúcich sa udalostí uprednostňujem chronologický prístup. V jednotlivých chronologických celkoch sa viacerým témam venujem opakovane.

V *prvej kapitole* sa venujem hlavne problematike oblastí Vojvodiny. Vojvodina ako autonómna pokrajina (oblasť, krajina, provincia), akú ju teraz poznáme a jej hranice boli sformované iba v roku 1945 (aj keď idea Vojvodiny vznikla ešte v roku 1848 na Májovom zhromaždení v Sriemskych Karlovciach), a práve z toho dôvodu som považoval za dôležité danú problematiku vysvetliť. Ďalej som považoval za dôležité prezentovať národnostnú štruktúru obyvateľstva Vojvodiny a urobiť socio- a kultúrnohistorický prehľad každej relevantnej minoritnej komunity. Všetky menšiny pred rokom 1918 mali vlastný historický smer rozvoja a niektoré mali právo otvárať si vlastné školy. V *druhej kapitole* najprv popisujem politickú situáciu vo Vojvodine s dôrazom na Slovákov. Ďalej som potreboval vysvetliť a urobiť prehľad rozvoja menšinového školstva vo Vojvodine, ktoré do roku 1914 išlo jedným smerom a bolo utláčané maďarizáciou, potom stagnovalo počas „Veľkej vojny“ a po vojne sa pestrá a rôznorodá oblasť našla v novom štátnom útvare. Najprv som poukázal na školstvo v Uhorsku, jeho vývoj a rozvoj do začiatku vojny, ako aj na školstvo v Srbskom kniežatstve/kráľovstve, ktoré malo svoj osobitý

rozvoj ako počas nadvlády Osmanov, tak po získaní nezávislosti. Po roku 1918 na všetky oblasti dovtedy patriace k Uhorsku, ktoré sa rozvíjali podľa uhorských zákonov boli rozšírené zákony Srbského kráľovstva. Potreboval som vypracovať jasný prehľad rozvoja školstva pred rokom 1918. Ďalej sa v kapitole venujem hlavne politickej problematike voči minoritám a vplyvu štátnej politiky na vzdelávanie. Zaoberám sa tu legislatívnym postavením minorít, zameraným na školské práva a poukazujem na štátne pokusy na riešenie školských problémov v multikultúrnom prostredí. Túto časť práce delím chronologicky. V *tretej kapitole* popisujem a analyzujem slovenské elementárne a stredné školstvo. Kapitolu delím na podkapitoly chronologicky. Najprv sa stručne venujem slovenskému školstvu pred rokom 1918 pod vplyvom maďarizácie. V druhej podkapitole som spracoval obdobie prvého desaťročia, resp. obdobie rokov 1918 – 1929, keď školské úrady nemali jeden špecifikovaný vzdelávací program a jednu špecifikovanú vzdelávaciu politiku. Vláda schvaľovala rôzne nariadenia a pokúšala sa vytvoriť jednotné školské zákony pre celý štát. Ďalšia podkapitola popisuje obdobie rokov 1929 – 1941, keď boli schválené konkrétne zákony a vytvorená konkrétnejšia vzdelávacia politika. Ďalej som popísal slovenské učebnice, ktoré sa používali vo vyučovacom procese v skúmanom období. Posledná podkapitola popisuje a podáva prehľad slovenského stredného školstva, ktoré zohralo dôležitú úlohu vo vzdelávaní slovenskej komunity. Slovenské stredné školy ako vyššie vzdelávacie inštitúcie sa odlišovali od stredných škôl majoritného národa. Slovenskému strednému školstvu sa nevenujem až tak podrobne, lebo daná tematika už bola spracovaná.

RESUME

This thesis analyzes the state and social status of the Slovak minority education in the interwar period in the territory of Vojvodina, where Slovaks were a minority, i.e. in a non-native language environment. The work deals with a comparatively unexplored part of the history of the Slovak community. The studied area that has been selected is the territory of present-day Vojvodina (a state entity named the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, later the Kingdom of Yugoslavia). Chronologically, the focus of the study is the period between the two World Wars. An important characteristic of this specific time period was the loss of shared territory in Czechoslovakia, which determined the unique path of the Slovak development of education in the territory inhabited by Vojvodina Slovaks. The prologue to the main part defines and emphasizes the studied area, delimitation of borders, national resp. nationality component, and their conception. As with any other function of the state, education was subject to and dependent on political events. This work focuses on the examination of educational reforms, the impact of political events on the shape of schools and their educational content. Before 1918, there were three different school laws in Vojvodina, and education developed in three directions with illiteracy and cultural backwardness being strong characteristics. It was difficult for the state to unite different school systems into one. After 1918, the educational policy towards minorities was not unique, and the main political characteristics that could describe the Ministry of Education at that time were: the absence of a plan, a criterion of randomness, uneven distribution of financial resources, a chaotic work progress, and inconstancy on educational issues. The work also

individually deals with the legislative position of minorities focusing on educational rights. The central part of the work is the base education of Slovaks and the issues surrounding it. The initial euphoria and optimistic demands of the Slovak minority after the coup gradually receded since no law explicitly or implicitly addressed minority rights issues in the first decade, providing them with only basic rights. The question of Slovak education remained unresolved for a long time, old laws were still in force, teaching was done according to old curricula, and the problem of literacy was not solved for a long time. The development of compulsory education until 1929 was highly dependent on the ruling political parties. Another factor that prevented the development and improvement of the educational system was the habitual insistence on traditional educational systems characteristic of the period before the coup. The education system in the interwar period was plagued by a lack of teachers, schools, classrooms, textbooks, and occasionally unfavorable state policies towards education of minorities. School legislation and temporary guidelines at the time were not always favorably interpreted or inclined to the needs of the Slovak minority in Vojvodina, with which cultural and educational workers had major disagreements. Under such conditions, schools could not progress. The basis of the dissertation's content are the outputs of qualitative and quantitative archival research of several types of sources, which are supplemented by our own interpretation and knowledge from professional and thematic literature and contemporary press. This forms a fundamental subject matter, as the topic we have set has so far been processed only to a minimal extent by other authors, which demonstrates the potential and contribution of the research. Due to the absence of archival

sources, contemporary periodicals are very important historical sources, which make it possible to research many aspects of Slovak life from “Dolná zem” (The Great Hungarian Plain). The presented dissertation aims to elucidate this partially processed topic, and supplement partly known knowledge about Slovak education with research and sources from the area itself.

ZOZNAM PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA

V1 Vedecký výstup publikačnej činnosti ako celok

V1_01 Čo si videl, nevidel si... : monografia o živote a tvorbe slovenského dolnozemského autora Janka Čemana / Katarína Mišíková Hitzingerová, Ján Chrťan ; rec. Ľuboslav Majera. - 1. vyd. - Pivnica : Ochotnícke divadlo Janka Čemana, 2022. - 327 s. [16,35 AH]. - ISBN 978-86-7103-595-8
[MIŠÍKOVÁ HITZINGEROVÁ, Katarína (50%) - CHRŤAN, Ján (50%) - MAJERA, Ľuboslav (rec.)]
typ výstupu: monografia; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: AAA

V2 Vedecký výstup publikačnej činnosti ako časť editovanej knihy alebo zborníka

V2_01 Minoritné školstvo vo Vojvodine v období rokov 1929-1941 (s dôrazom na práva minorít) = Minority school system in Vojvodina 1929-1941 (with a focus on minority rights) / Jan Hrćan.
In: Motus in verbo : collectanea disputationum doctorandorum quodlibetalium 1 : zborník Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici : collectanea Faculty of Arts Univerzity of Matej Bel in Banská Bystrica / zost. Imrich Nagy, Soňa Polónyová. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2022. - ISBN 978-80-557-1962-7. - S. 7-19. Dostupné na: https://repo.umb.sk/handle/123456789/167
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: domáci; oblasť výskumu: humanitné vedy; študijný odbor: filozofia; kategória publikácie do 2021: AFD

V2_02 Školská politika na Vojenskej hranici na príklade Kovačice (1802 - 1871) / Ján Chrťan.

In: Slováci v zahraničí : zborník Krajanského múzea Matice slovenskej / rec. Pavol Parenička, Peter Mulík. 38. - 1. vyd. - Martin : Matica slovenská, 2022. - ISSN 0081-0061. - S. 49-76.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: ADF

V2_03 Idea, názov, koncepcia a hranice Vojvodiny / Ján Chrťan.
In: Hranice v priestore a čase : Stretnutie mladých historikov 10 : zborník príspevkov z 10. vedeckej konferencie mladých historikov, Košice, 18.-19. novembra 2020 / rec. Stela Csachová, Mikuláš Jančura ... [et al.]. - 1. vyd. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. - ISBN 978-80-8152-988-7. - S. 45-57.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: AFD

V2_04 Prehľad historického vývoja hudby v Kovačici do polovice 20. storočia / Ján Chrťan.
In: Medzi ornamentom a umeleckým gestom : výtvarné umenie a hudba dolnozemských Slovákov / rec. Ladislav Lenovský, Slovenka Benková Martinková. - 1. vyd. - Nadlak : Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2021. - ISBN 978-973-107-170-1. - S. 240-246.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: AFC

V2_05 Slovenské gymnázium, kde? "Dilema" vojvodinských Slovákov okolo sídla založenia slovenskej strednej školy = (historický aspekt a význam jej vzniku) / Ján Chrťan.
In: Úloha slovenských stredných škôl v živote dolnozemských Slovákov / rec. Lenovský, Ladislav, Hlásnik, Pavel, Unc, Bianca. - 1. vyd. - Nadlak : Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2021. - ISBN 978-973-107-187-9. - S. 66-79.
[CHRŤAN, Ján (100%)]. - Vyšlo aj: CHRŤAN, Ján. Slovenské gymnázium? Ale kde? "Dilema" vojvodinských Slovákov o mieste založenia strednej školy. In Kovačický kalendár 2023, Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2022. ISBN 978-86-81948-02-6, s. 84-93.
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: AFC

V2_06 Československá beseda Šafárik v dobovej tlači / Ján Chrťan.
In: 100. výročie založenia Československej besedy Šafárik v Novom Sade : zborník prác z vedeckej konferencie / ed. Katarína Mosníková-Bagľašová ; rec. Zuzana Týrová. - 1. vyd. - Nový Sad : Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika, 2020. - ISBN 978-86-7103-553-8. - S. 30-41.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: AFC

V2_07 Slovenské školstvo vo Vojvodine po roku 1918 / Ján Chrťan.
In: Slovenské národnostné školstvo a zachovanie národnostného povedomia v krajinách strednej, južnej a východnej Európy : zborník prác z rovnomennej medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v Banskej Bystrici

6. - 7. septembra 2019 / ed. Pavel Hlásnik, Katarína Chovancová ... [et al.] ; rec. Jarmila Hodoličová, Peter Mičko. - 1. vyd. - Nadlak : Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2019. - ISBN 978-973-107-150-3. - S. 224-232. Dostupné na: https://library.sk/arl-umb/sk/csg/?key=81963852282&repo=umbrepo
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok z podujatia; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: AFD

V3 Vedecký výstup publikačnej činnosti z časopisu

V3_01 Školstvo vo Vojvodine v období rokov 1918 - 1929 (s dôrazom na práva minorít) / Ján Chrťan.
In: Studia Historica Nitriensia. - Nitra : Univerzita konštantína Filozofa v Nitre, 2022. - ISSN 1338-7219. - Roč. 26, č. 2 (2022), s. 435-457. Dostupné na: http://www.shnnitra.ff.ukf.sk/jan-hrcan/
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: ADF

V3_02 Kolektívny postoj slovenskej komunity voči školstvu vo Vojvodine v medzivojnovom období v reflexii dobových periodík / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2022. - ISSN 0351-3610. - Roč. 74, č. 1-2 (2022), s. 31-39.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: ADE

V3_03 Banátske periodiká vo Vojvodine v polovici 20. storočia a ich význam : (Banátsky slovenský kalendár na obyčajný rok 1943 a Banátsky rozsievač) / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2021. - ISSN 0351-3610. - Roč. 73, č. 5-6 (2021), s. 41-49.
[CHRŤAN, Ján (100%)]. - Vyšlo aj: CHRŤAN, Ján. Banátske periodiká vo Vojvodine v polovici 20. storočia a ich význam : (Banátsky slovenský kalendár na obyčajný rok 1943 a Banátsky rozsievač). In Kovačický kalendár 2023, Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2022. ISBN 978-86-81948-02-6, s. 74-83.
typ výstupu: článok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: ADE

V3_04 Ondrej Mihál' a jeho kultúrna a osvetová činnosť / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2020. - ISSN 0351-3610. - Roč. 72, 3-4 (2020), s. 37-52.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: ADE

V3_05 Legislatívne postavenie menšinového školstva vo Vojvodine v období rokov 1919 - 1929 (s dôrazom na používanie materinského jazyka) = Legislative position of education of minorities in Vojvodina between the years 1919 - 1929 (with the emphasis on the use of their native language) / Ján Hrčan.
In: Acta historica Neosoliensia : vedecký časopis pre historické vedy. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020. - ISSN 1336-9148. - Vol. 23,

no. 1 (2020), s. 140-163.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: domáci; registrované v databáze: ERIH; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: ADF

O2 Odborný výstup publikačnej činnosti ako časť knižnej publikácie alebo zborníka

O2_01 Ondrej Mihál' a jeho národno-kultúrna a osvetová činnosť / Ján Chrťan.
In: Kovačický kalendár 2021. - 1. vyd. - Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2021. - ISBN 978-86-81948-00-2. - S. 66-83.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_02 Kovačické školstvo pred založením Kovačice : dejiny kovačického školstva pred rokom 1802 / Ján Chrťan.
In: Kovačický kalendár 2021. - 1. vyd. - Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2021. - ISBN 978-86-81948-00-2. - S. 48-59.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_03 Banátske periodiká vo Vojvodine v polovici 20. storočia a ich význam / Ján Chrťan.
In: Kovačický kalendár 2021. - 1. vyd. - Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2021. - ISBN 978-86-81948-00-2. - S. 30-31.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu:

historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_04 "Dolňozemské" čítanie z Kovačice : pri príležitosti 220-ročnej Kovačice / Ján Chrťan.
In: Národný kalendár na obyčajný rok 2022. Ročník 101. - 1. vyd. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2021. - ISSN 0354-1029. - S. 28-49.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_05 Krátka kronika kovačických dejín (1802 - 2022) / Ján Chrťan.
In: Kovačický kalendár 2022. - 1. vyd. - Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2021. - ISBN 978-86-81948-01-9. - S. 54-66.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_06 Matej Ambrózy (13. január 1797 - 12. marec 1869) : národovec, básnik a ev. kňaz v Kovačici / Ján Chrťan.
In: Slovenský svetový kalendár na obyčajný rok 2021. Roč. 5. - 1. vyd. - Báčsky Petrovec : Slovenský kultúrny klub v Srbsku, 2020. - ISSN 2466-510X. - S. 199-214.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_07 Pamäti Andreja Boboša : (Bobošová-Bartošová, Anna: Môj život, Pamäti Andreja Boboša.

Kovačica : A. Bobošová-Bartošová, 2018, 168 s.) / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2020. - ISSN 0351-3610. - Roč. 72, 3-4 (2020), s. 54-58.
Recenzia na: Môj život : pamäti Andreja Boboša / Anna Bobošová-Bartošová. - Kovačica : A. Bobošová-Bartošová, 2018
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: recenzia; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: EDI

O2_08 Kovačica na stranách Národného kalendára / Ján Chrťan.
In: Národný kalendár na obyčajný rok 2021. Ročník 100. - 1. vyd. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2020. - ISSN 0354-1029. - S. 58-62.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_09 Čítací a vzdelávací spolok Pokrok v Kovačici / Ján Chrťan.
In: Národný kalendár na obyčajný rok 2021. Ročník 100. - 1. vyd. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2020. - ISSN 0354-1029. - S. 112-118.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O2_10 Dejiny slovenského školstva v Bardáni a Ečke / Ján Chrťan.

In: Slováci v zahraničí : zborník Krajanského múzea Matice slovenskej / rec. Pavol Parenička. 37. - 1. vyd. - Martin : Matica slovenská a Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2020. - ISSN 0081-0061. - S. 117-134.
[CHRŤAN, Ján (100%)]. - iba 1 recenzent
typ výstupu: príspevok; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEF

O2_11 Slovenské gymnázium, kde? / Ján Chrťan.
In: 50 godina Gimnazije Mihajlo Pupin = 50 rokov Gymnázia Mihajla Pupina. - 1. vyd. - Kovačica : Gymnázium Mihajla Pupina, Obecná knižnica Kovačica, 2019. - ISBN 978-86-901574-0-2. - S. 11-16.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: príspevok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BEE

O3 Odborný výstup publikačnej činnosti z časopisu
O3_01 Názvy banátskych slovenských dedín / Ján Chrťan.
In: Fajauka : časopis Spolku Slovákov z Bulharska : kultúrno-spoločenský štvrťročník. - Bratislava : Spolok Slovákov z Bulharska, 2022. - ISSN 2644-593X. - Roč. 4, č. 2 (2022), s. 13-17. Dostupné na: http://www.ssb.sk/wp-content/uploads/2022/07/FAJAUKA_%C4%8C%C3%ADslo_2_2022.pdf
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: BDF

O3_02 "Dolňozemské" čítanie z Kysáča / Ján Chrťan.
In: Národný kalendár na obyčajný rok 2023. - 1. vyd. - Báčsky

Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2022. - ISSN 0354-1029. - Roč. 102 (2022), s. 33-42.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: BEE

O3_03 Samuel Čelovský / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2022. - ISSN 0351-3610. - Roč. 74, č. 1-2 (2022), s. 53-55.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: zahraničný; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; študijný odbor: historické vedy; kategória publikácie do 2021: BDE

O3_04 Kovačický proces 1907 : spoločenská, kultúrna a náboženská situácia v južnom Uhorsku v 19. storočí / Ján Chrťan.
In: Nový život : mesačník pre literatúru a kultúru. - Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2019. - ISSN 0351-3610. - Roč. 71, č. 3-4 (2019), s. 38-46.
[CHRŤAN, Ján (100%)]
typ výstupu: článok; výstup: domáci; oblasť výskumu: historické vedy a etnológia; kategória publikácie do 2021: BDF